

Tema: Lygios teisės visiems? Žmogaus teisės

1 dalis. Mano teisės

Kas yra teisės? Kaip jos atsirado? Kokią įtaką teisės daro kiekvienam iš mūsų? Kaip yra susiję teisės, norai ir poreikiai? Šiame skirsnyje apžvelgiama, kas yra žmogaus teisės, kaip jos atsirado ir kokį poveikį jos daro mūsų kasdieniame gyvenime.

Perspėjimas. Prašome atkreipti dėmesį, kad šiame skyriuje naudojamos nuorodos į tokias interneto svetaines, kaip „YouTube“. Išorės svetainių turinys gali keistis ir turėtų būti stebimas siekiant užtikrinti, kad jis būtų tinkamas mokiniams.

Ko bus išmokta?

Mokiniai galės:

- suvokti, kas yra teisės,
- sužinoti šiuolaikinių teisių ištakas,
- geriau suprasti savo teises ir pareigas.

Siūlomos mokomosios priemonės

Mokomoji priemonė Nr. 1: Teisių sąrašas.
Mokomoji priemonė Nr. 2: Žmogaus teisių ištakos.
Mokomoji priemonė Nr. 3: Kas būtų, jei...?

1 klasės užsiėmimas „Teisių suvokimas“

Aplink mus nuolat daug diskutuojama teisių klausimu. Vis dėlto kas iš tiesų yra teisės? Ir ką jos mums reiškia? Rengiantis šiam užsiėmimui, parodykite mokiniams toliau pateikiamą trumpą Jungtinių Tautų vaizdo įrašą žmogaus teisių tema. Po to paruoškite vieną klasės sieną. Paprašykite mokinių savarankiškai pasirinkti nuo vienos iki trijų teisių, kurios, jų nuomone, yra labai svarbios dėl asmeninių priežasčių. Paprašykite kiekvieną iš šių teisių užrašyti ant lipniojo lapelio. Tada paprašykite mokinių aptarti šiuos įrašus ant lipniųjų lapelių su draugais ir prilipdyti juos ant sienos paaiškinant, jei nori, kokį poveikį kiekviena teisė daro jų kasdieniame gyvenime. Jei mokiniai nežino, kaip pradėti, išdalykite mokomąją priemonę Nr. 1 su teisių sąrašu.

<https://www.youtube.com/watch?v=JpY9s1Agbsw>

2 klasės užsiėmimas „Teisių kategorijos“

Kokios yra įvairios teisių rūšys? Gal galime pastebėti tam tikrų teisių panašumą ar kokį nors jų suskirstymą į kategorijas? Paprašykite mokinių į temines grupes sugrupuoti įrašus ant lipniųjų lapelių. Grupodami įrašus, jie gali patys pasirinkti kategorijas. Kai mokiniai atliks šią užduotį, paprašykite jų įvairioms teisių grupėms suteikti pavadinimus. Pasveikinkite juos sukūrus tikrą savo pačių „teisių sieną“! Aptarkite su mokiniais, ar ši užduotis buvo lengva ar sunki. Paprašykite juos paaiškinti savo atsakymus.

1 grupės užsiėmimas „Ar tam tikrais atvejais teisės yra išimtinės?“

Dabar su mokiniais aptarsite mažumų teisių ir žmogaus teisių skirtumus. Šiai užduočiai atlikti padalykite klasę į keturias maždaug vienodo dydžio grupes. Pradžioje ant klasės lentos užrašykite šią frazę: „Teisės nustatytos siekiant apsaugoti kiekvieną asmenį, o ne vien tik tam tikras grupes“ ir paprašykite ją aptarti grupėse. Kiekviena grupė privalo pateikti savo nuomonę, ar ji pritaria šiam teiginiui ar ne, ir paaiškinti kodėl. Po to galite paskatinti mokinius papildyti klasės „teisių sieną“ tomis teisėmis, kurios anksčiau nebuvo paminėtos. Siekiant gauti papildomos informacijos, kuri padėtų mokiniams pagrįsti jų nuomonę, grupės turėtų susipažinti su Visuotine žmogaus teisių deklaracija (įvairiomis kalbomis) ir šiais mokomųjų priemonių rinkiniais:

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/SearchByLang.aspx>

Minorities' rights

<http://www.eidhr.eu/side-panels/highlights/lgbt-women-children-minorities/minorities-rights>

EUROPOS ISTORIJOS NAMAI

Children

<http://www.eidhr.eu/side-panels/highlights/lgbt-women-children-minorities/children>

Indigenous peoples

<http://www.eidhr.eu/side-panels/highlights/lgbt-women-children-minorities/indigenous-peoples>

Women's rights

<http://www.eidhr.eu/side-panels/highlights/lgbt-women-children-minorities/women-s-rights>

LGBTI

<http://www.eidhr.eu/side-panels/highlights/lgbt-women-children-minorities/lgbt>

3 klasės užsiėmimas „Chronologinė teisių apžvalga“

Svarbu, jog mokiniai suvoktų, kad teisės buvo ne visada. Jos buvo nustatytos atsižvelgiant į ypatingus įvykius ar aplinkybes, arba pritaikytos per amžius ir plėtojamos. Paprašykite mokinių pasirinkti vieną teisę nuo savo „teisių sienos“ ir pasvarstyti, kokie įvykiai galėjo lemti šios teisės nustatymą. Gal tai buvo revoliucija? Galbūt koks nors įvykis, susijęs su Jungtinėmis Tautomis ar vergijos panaikinimu, ar koks nors kitas istorinis įvykis? Vienų teisių atsiradimo priežastį atspėti paprasta, tačiau kitų – gali būti šiek tiek sunkiau. Siekiant mokiniams padėti atlikti šią užduotį, išdalykite jiems mokomąją priemonę Nr. 2 apie žmogaus teisių ištakas.

4 klasės užsiėmimas „Teisės atsiradimo stebėjimas“

Šiuolaikinės teisės turi teisinį aspektą. O kaip buvo anksčiau, prieš tai, kai tam tikros teisės buvo teisiškai patvirtintos? Paprašykite mokinių pagalvoti apie asmenis ar mažumų grupes, kurios prieš nustatant atitinkamas teises susidūrė ar vis dar susiduria su teisinėmis ir (arba) socialinėmis problemomis. Galite mokiniams pasiūlyti aptarti moterų balsavimo teises, smurtą prieš vaikus ir moteris ar lesbiečių, gėjų, biseksualių ir translyčių asmenų (LGBT) diskriminaciją. Taip pat galite mokiniams pateikti organizacijos „Amnesty International“ internetinį puslapį **Smurtas prieš moteris**, spustelėję šią nuorodą:

<http://www.amnestyusa.org/our-work/issues/women-s-rights/violence-against-women/violence-against-women-information>

Taip pat galite jiems parodyti šį JT vaizdo įrašą:

https://www.youtube.com/watch?v=XvpHn_zdkTY

5 klasės užsiėmimas „Poreikiai ar teisės ar poreikiai?“

Galime save laikyti laimės kūdikiais, kad gyvename visuomenėse, kuriose gerbiamos teisės. Bet ar ši pagarba savaime suprantama? Pateikite mokiniams moralinį scenarijų: įsivaizduokite, kad miestui ar vietai, kurioje gyvenate, kyla grėsmė. Kokių teisių būtumėte pasirengę atsisakyti siekiant užtikrinti visuomenės saugumą? Prieš pradėdami šį užsiėmimą, padalykite mokomąją priemonę Nr. 3. Paaiškinkite, kad mokiniai turėtų grįžti prie savo „teisių sienos“ ir suskirstyti įrašus ant lipniųjų lapelių į dvi pagrindines kategorijas – teisės, kurių jie jokių būdu nesutiktų atsisakyti, ir teisės, kurias jie galėtų paaukoti. Paaiškinkite, kad jie turėtų bendradarbiauti, ieškodami galutinio sprendimo. Rezultatas iš esmės būtų jų pasiūlymas vyriausybei ar valdžios institucijoms dėl teisių, kurias jie būtų pasirengę ir kurių nebūtų pasirengę prarasti. Kai mokiniai atliks užduotį, paprašykite jų pagrįsti savo pasirinkimą; tada paaiškinkite, kad vyriausybė nepritaria jų teisių suskirstymui į kategorijas ir nori taikyti griežtesnes priemones. Dabar mokiniai turėtų persvarstyti kategoriją „teisės, kurių jokių būdu nesutiktų atsisakyti“ ir joje palikti tik pusę teisių, o likusias perkelti į kitą kategoriją. Kartokite šią užduotį tol, kol visi mokiniai pajus, kad jokių būdu nesutiktų atsisakyti daugiau jokių teisių. Pasiteiraukite jų, ar ši užduotis jiems buvo sunki, ir kodėl.

EUROPOS ISTORIJOS NAMAI

Dabar galite surengti baigiamąją mokinių diskusiją. Paklauskite jų: kiek esame pasirengę atsisakyti tam, kad užtikrintume, jog turime visa, ko mums reikia? Be to, mokiniai gali slaptai balsuoti, ar jie verčiau norėtų turėti galimybę naudotis pagrindinėmis teisėmis į maistą, būstą, užimtumą ir kt. ir atsisakyti kitų socialinių teisių, pvz., saviraiškos ir žodžio laisvės, religinių įsitikinimų laisvės ir kt. Tai sudėtinga dilema, tačiau mokiniai ją turi atidžiai apsvarstyti!